

Sygn. akt I C 159/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2017r.

Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący: SSR Barbara Nowicka

Protokolant: starszy sekretarz sąd. E. B.

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 04 października 2017 r. w S. sprawy

z powództwa B. M.

przeciwko **Miastu S.**

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. nie obciąża powódki kosztami procesu.

Sygn. akt I C 159/14

UZASADNIENIE

Powódka B. M. wniosła w pozwie wniesionym w dniu 27.01.2014 r. o zasądzenie od pozwanego (...) Państwowym Spółki Akcyjnej w W. kwoty 13.502,33 zł z odsetkami ustawowymi tytułem zadośćuczynienia, kosztów opieki, leczenia i dojazdów do placówek medycznych, będących następstwem zdarzenia z dnia 25.08.2011 r. przy ulicy (...) w S..

Na uzasadnienie powódka wskazała, iż w dniu 25.08.2011r. na ul. (...) w S. potknęła się na uszkodzonej nawierzchni jezdni, w wyniku czego upadła, doznając złamania nasady dalszej kości promieniowej prawej. Zmuszona była do poddania się zabiegowi repozycji kończyny oraz utrzymania unieruchomienia kończyny przez 6 tygodni. Powódka potrzebowała opieki przez okres 42 dni, w wymiarze 4 godzin dziennie, a następnie przez okres kolejnych 2 tygodni w wymiarze 2 godzin dziennie, przy przyjęciu stawki godzinowej 7,- zł. Powódka zmuszona była zakupić lekarstwa oraz ponieść koszty dojazdów do placówek medycznych.

Powódka wywodziła, iż w akcie notarialnym umowy sprzedaży nieruchomości gruntowej z 09.04.2009r. została ustanowiona służebność gruntowa, polegająca na prawie przejazdu i przechodu przez działkę nr (...), objętą KW nr (...). Powołała się na wyrok Sądu Najwyższego, z którego wynikało, iż obowiązek utrzymania urządzeń potrzebnych do wykonania służebności drogi koniecznej, w braku odmiennej umowy, obejmuje swoim zakresem zarówno obowiązek wybudowania odpowiednich urządzeń, jeśli są potrzebne (utwardzenie drogi), jak i późniejsze utrzymywanie ich w należytym stanie.

W piśmie procesowym z dnia 5.05.2014 r. pozwany (...) Państwowe Spółka Akcyjna w W., podniósł brak legitymacji biernej w niniejszej sprawie i wniósł o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (w jego miejsce) Wspólnoty Mieszkaniowej w S. przy ulicy (...). Zarzucił, iż właścicielem działek nr (...), zbudowanych budynkiem mieszkalnym położonym w S. przy ul. (...), jest Gmina Miejska S., właścicielami wyodrębnionych lokali mieszkalnych

umiejscowionych w budynku są osoby fizyczne, zaś użytkownikami wieczystymi gruntu są (...) S.A. w udziale (...), w pozostałym zakresie użytkownikami wieczystymi gruntu są właściciele wyodrębnionych lokali mieszkalnych.

Postanowieniem z dnia 11.08.2014 r. Sąd wezwał na podstawie art. 194 § 1 kpc do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Wspólnotę Mieszkaniową przy ulicy (...) w S..

W odpowiedzi na pozew dopozwany Wspólnota Mieszkaniowa przy ulicy (...) w S. wniósł o wezwanie do udziału w sprawie ubezpieczyciela Wspólnoty Mieszkaniowej tj. Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.. Zarzucił, iż nie jest właścicielem drogi położonej na działce (...) obr. 10 (dawna działka (...)), ani też jedynym korzystającym z niej.

Pozwana Wspólnota w piśmie procesowym z dnia 18.11.2014 r. wskazała, iż nie wyraża zgody na wstąpienie w miejsce pozwanego (...) Państwowych Spółki Akcyjnej w W..

W piśmie procesowym z dnia 9.01.2015 r. Wspólnota podtrzymała wniosek o zawiadomienie w trybie art. 84 § 1 kpc (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł..

Postanowieniem z dnia 14.01.2015 r. Sąd uwzględnił wniosek pozwanej Wspólnoty i postanowił zawiadomić o toczącym się procesie (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł..

W piśmie procesowym z dnia 3.03.2015 r. (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł. zgłosił swój udział w sprawie w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanej Wspólnoty.

W odpowiedzi na zobowiązanie Sądu pełnomocnik powódki wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia nr działki, na której doszło do wypadku zgodnie z przebiegiem granic na dzień 25.08.2011 r. oraz wskazanie nr KW dla przedmiotowej działki.

Postanowieniem z dnia 10.06.2015 r. Sąd uwzględnił wniosek powódki i dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu geodezji.

W opinii biegły ustalił, iż działka na której doszło do zdarzenia jest własnością Gminy M. S..

Interwenient uboczny (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł. oraz pozwani (...) Państwowe Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł. i Wspólnota Mieszkaniowa przy ulicy (...) w S. wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie na ich rzecz od powódki zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W piśmie procesowym z dnia 18.01.2016 r. pełnomocnik powódki wniósł o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Gminy Miejskiej S. oraz o nieobciążanie powódki kosztami na rzecz pozwanych i interwenienta ubocznego na podstawie art. 102 kpc. Argumentował, iż dopiero po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego sądowego został ustalony właściwy numer działki, na której doszło do zdarzenia z dnia 25.08.2011 r. Postępowanie strony powodowej nie było zatem niewłaściwe i zawinione oraz nie miało charakteru niesumienności. Wskazał, iż Sąd powinien ocenić niniejszą sprawę zarówno poprzez pryzmat zasad współżycia społecznego jak i stanu majątkowego i sytuacji życiowej powódki.

Na rozprawie dnia 08.04.2016r. strona powodowa sprecyzowała, iż wnosi o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Gminę M. S. w miejsce dotychczasowych pozwanych. Pozwani oraz interwenient uboczny wyrazili na powyższe zgodę, wnosząc o zasądzenie od powódki kosztów procesu na podstawie art. 194 § 2 zd.2 kpc.

Postanowieniem z dnia 8.04.2016 r. Sąd uwzględnił wniosek powódki i wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Gminę Miejską S..

Postanowieniem z dnia 22.06.2016r. zwolniono pozwanych (...) S.A., Wspólnotę Mieszkaniową 1b, 1c w S. oraz interwenienta ubocznego po stronie pozwanej od udziału w sprawie, zasądając od powódki na rzecz każdego ze zwolnionych podmiotów kwoty po 217,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W odpowiedzi na pozew pozwany Miasto S. zakwestionowała swoją legitymację bierną w niniejszym procesie wskazując, iż działka na której doszło o zdarzenia oddana została w użytkowanie wieczyste oraz wniosła o ponowne dopuszczenie dowodu z opinii biegłego geodety w zakresie określenia miejsca zdarzenia.

Na podstawie załączonej do pozwu dokumentacji zdjęciowej, na której w pozwie wskazano miejsce upadku powódki, biegły geodeta stwierdził, iż miejsce zdarzenia znajduje się przed polbrukiem na działce (...), a więc na ówczesnej działce (...) w obrębie 10 Miasta S., dla której prowadzona jest KW nr (...).

Pozwany Miasto S. wskazał, że działka ta od 2010 roku jest w całości własnością osób trzecich, a służebność gruntowa przejazdu wykorzystywana jest przez użytkowników wieczystych nieruchomości oznaczonej w KW (...). Wobec zaś oddania tej nieruchomości w użytkowanie wieczyste, uprawnienia bierne i czynne, w tym obowiązek utrzymania drogi koniecznej, obciążały użytkowników wieczystych.

W piśmie z dnia 06.12.2016r. pełnomocnik powódki oświadczył, że na podstawie art. 88 § 1 kc w zw. z art. 84 kc, uchyła się od oświadczenia pełnomocnika substytucyjnego, złożonego na rozprawie w dniu 22.06.2016r., w zakresie wyrażenia zgody na wstąpienie Gminy M. S. w miejsce dotychczasowych pozwanych oraz zwolnienie ich od udziału w sprawie. Wskazał, że do zdarzenia doszło na granicy kilku działek, na pierwszych oględzinach powódka wskazała inne, niż na drugich oględzinach, miejsce zdarzenia. Złożone na rozprawie oświadczenie o zwolnieniu dotychczasowych pozwanych zostało przez pełnomocnika powódki złożone pod wpływem błędu, który został wywołany przez samą powódkę, jak również działającą wbrew woli pełnomocnika głównego.

W odpowiedzi na oświadczenie strony powodowej, pozwany Miasto S. w piśmie z dnia 23.12.2016r. zakwestionował skuteczność złożonego oświadczenia, wskazując, że wniosek o dopozwanie Gminy pochodził od pełnomocnika głównego, a nie substytucyjnego. Oświadczenie to było składane innemu podmiotowi, błąd został wywołany przez powódkę, w tym samym nie ma możliwości zastosowania art. 84 kc. Cofnięcie zaś oświadczenia procesowego możliwe jest tylko do czasu, gdy wywoła określone skutki procesowe, zaś skutkiem procesowym złotego wniosku było postanowienie o wezwaniu do udziału w sprawie Miasta S..

Strona powodowa w piśmie z 31.01.2017r. wskazała, iż odwołanie oświadczenia procesowego może nastąpić do czasu, w którym nie osiągnie skutku w postaci orzeczenia kończącego postępowanie. Oświadczenia powódki nie należy traktować jako cofnięcia powództwa wobec Miasta S..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Umową zawartą w formie aktu notarialnego z dnia 09.04.2009r. (...) Państwowe S.A. w W. sprzedały A. i S. A. prawo użytkowania wieczystego działek nr (...), położonych w S., przy ul. (...) oraz prawo własności wniesionych na gruncie budynków.

Dla nieruchomości założono księgę wieczystą KW nr (...) oraz ustanowiono i wpisano w dziale III księgi wieczystej służebności przejazdu i przechodu na rzecz każdorazowych użytkowników wieczystych lub właścicieli nieruchomości sąsiedniej, objętej KW nr (...).

W dniu 15.01.2010r. Gmina Miejska S. sprzedała na mocy umowy w formie aktu notarialnego A. i S. A. (dotychczasowym użytkownikom wieczystym) działki nr (...).

dowód: akt notarialny z dnia 09.04.2009r. /k.121-123 akt/, umowa sprzedaży z 15.01.2010r. w aktach KW nr 94355.

Działki gruntu o nr ewidencyjnym 341/1, 341/2, 30/52 oraz 30/55, położone w S. przy ulicy (...), zostały połączone w lipcu 2010r. i powstała działka nr (...), stanowiąca własność A. i S. A..

Na podstawie decyzji z dnia 20.02.2014r. działka nr (...) uległa podziałowi na działki nr (...), a działka nr (...) przeszła na własność Miasta S..

dowód: pismo Urzędu Miejskiego w S. z 14.07.2017r. wraz z uproszczonym wypisem z rejestru gruntów /k. 600-601/.

Księga wieczysta nr (...) prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Słupsku dla nieruchomości gruntowej, zabudowanej budynkiem mieszkalnym, przy ul. (...). Właścicielką gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste jest Gmina Miejska S.. W budynku wyodrębniono własność lokali, których właściciele tworzą wspólnotę mieszkaniową. Z własnością lokali związany jest udział we współużytkowaniu wieczystym gruntu oraz współwłasności części wspólnych budynku. Jednym z członków Wspólnoty jest (...) S.A., posiadającym udział w 212/10000 części we współużytkowaniu wieczystym oraz własności budynku.

dowód: odpis z księgi wieczystej KW nr (...) /k. 607-618 akt/.

W dniu 25.08.2011r. na ul. (...) w S. B. M. potknęła się na uszkodzonej nawierzchni jezdni, w wyniku czego upadła, doznając złamania nasady dalszej kości promieniowej prawej. Zmuszona była do poddania się zabiegowi repozycji kończyny oraz utrzymania unieruchomienia kończyny przez 6 tygodni.

Miejsce, w którym doszło do zdarzenia znajduje się na nieruchomości oznaczonej w dniu zdarzenia jako działka nr (...) (do lipca 2010 roku jako działka nr (...)), stanowiącej własność A. i S. A., na której ustanowiono służebność przejazdu i przechodu na rzecz każdorazowych użytkowników wieczystych lub właścicieli nieruchomości sąsiedniej, objętej KW nr (...).

dowód: zeznania powódki B. M. /k. 588 akt/, wydruk fotografii na k. 123 akt, oględziny miejsca zdarzenia stwierdzone protokołem z dnia 05.09.2016r. /k. 496-498/, opinia biegłego sądowego z zakresu geodezji P. J. /k. 517 akt/, karty informacyjne leczenia szpitalnego, historia choroby na k. 135-150 akt/.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

W pierwszej kolejności podkreślenia wymagało, iż zgodnie z ukształtowanymi zasadami, regulującymi odpowiedzialność odszkodowawczą, dla powstania tej odpowiedzialności niezbędnym jest wykazanie trzech przesłanek, występujących łącznie: musi zaistnieć zdarzenie, z którym system prawny łączy czyjś obowiązek naprawienia szkody, musi powstać szkoda, zaś pomiędzy zdarzeniem a szkodą musi istnieć nadto związek przyczynowy.

W niniejszej sprawie sporną była legitymacja bierna strony pozwanej. Oznaczenie pozwanego w niniejszej sprawie było przez stronę powodową kilkakrotnie zmieniane, czego wynikiem były podmiotowe przekształcenia procesu w trybie art. 194 kpc. Na skutek ostatniego z nich do udziału w sprawie została wezwana w charakterze pozwanego Gmina Miejska S., zaś dotychczasowi pozwani zostali zwolnieni od udziału w sprawie.

Stosownie do poglądu prezentowanego w doktrynie i orzecznictwie, w przypadku gdy dojdzie do zmiany podmiotowej, o jakiej mowa w art. 194 § 2 kpc, nie jest wymagane umorzenie postępowania w stosunku do dotychczasowego pozwanego, wystarczające jest wydanie postanowienia zwalniającego dotychczasowego pozwanego z udziału w sprawie. Na postanowienie to, jako niekończące postępowania w sprawie nie przysługuje zażalenie (vide: wyrok SN z 12.03.1982r., IV PR 5/82, OSPiKA 1982, z.11, poz. 204, oraz (por. komentarz do art. 194 kpc, Małgorzata Manowska, LEX,).

Sąd zważył, że strona powodowa następnie oświadczyła na podstawie art. 88 § 1 kc w zw. z art. 84 kc, że uchyła się od oświadczenia pełnomocnika substytucyjnego, złożonego na rozprawie w dniu 22.06.2016r., w zakresie wyrażenia zgody na wstąpienie Gminy M. S. w miejsce dotychczasowych pozwanych oraz zwolnienie ich od udziału w sprawie. Wskazała, że do zdarzenia doszło na granicy kilku działek, na pierwszych oględzinach powódka wskazała inne, niż na drugich oględzinach, miejsce zdarzenia. Złożone na rozprawie oświadczenie o zwolnieniu dotychczasowych pozwanych zostało przez pełnomocnika substytucyjnego powódki złożone pod wpływem błędu, który został wywołany

przez samą powódkę, jak również działając wbrew woli pełnomocnika głównego. Zaznaczyła przy tym, że nie oznacza to cofnięcia powództwa w stosunku do dopozwanej Gminy.

W ocenie Sądu oświadczenie to nie mogło być jednak skutecznym.

W judykaturze utrwaliło się stanowisko o istnieniu cezury czasowej wyznaczającej możliwość odwoływania przez strony procesowych oświadczeń woli. Decydujące znaczenie mają przepisy prawa procesowego. W uzasadnieniu wyroków Sądu Najwyższego z dnia 19.03.2002r., IV CKN 917/00 i z dnia 20.01.2004r. II CK 80/06 przyjęto, że kwestia dopuszczalności odwoływania procesowych oświadczeń woli winna być rozważana z punktu widzenia określonych skutków procesowych, jakie może kreować w zindywidualizowanym postępowaniu procesowe oświadczenie woli określonego typu. W odniesieniu do czynności procesowej obejmującej cofnięcie pozwu i zrzeczenie się roszczenia, taką cezurę dopuszczalności jej skutecznego odwołania powinno stanowić wydanie postanowienia o umorzeniu postępowania.

Rozważając dopuszczalność odwołania oświadczenia o wyrażeniu zgody na zwolnienie od udziału w sprawie dotychczasowych pozwanych Sąd zważył, że postanowienie o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego nowego podmiotu mogło być uchylone lub zmienione tylko do chwili wywarcia przez nie skutku, tj. do chwili doręczenia go dopozwanemu. Wstąpienie dopozwanego w miejsce pozwanego następuje ex lege z chwilą złożenia ostatniego oświadczenia woli, zwolnienie pierwotnie pozwanego od udziału w sprawie następuje ex lege z chwilą wstąpienia dopozwanego w miejsce pozwanego. Sąd nie ma obowiązku wydać w tej kwestii orzeczenia, zatem orzeczenie z dnia 22.06.2016 r. miało charakter jedynie deklaratoryjny i porządkowy. Zwolnienie od udziału w sprawie dotychczasowych pozwanych nastąpiło z mocy prawa z chwilą wyrażenia zgody wszystkich dotychczasowych stron.

W doktrynie wskazuje się, że podmioty, które wyraziły zgodę na zwolnienie pozwanego od udziału w sprawie, nie mogą następnie skutecznie złożyć wniosku o dopozwanie tej osoby (byłego pozwanego) /tak: L. – Art. 194 KPC red. Góra – B. 2015, wyd.2 K./.

Podzielając przytoczony pogląd Sąd uznał, iż odwołanie oświadczenia o wyrażeniu zgody na zwolnienie pozwanych nie było możliwe po wstąpieniu dopozwanej Gminy w miejsce dotychczasowych pozwanych. Z tą chwilą zostali oni ex lege zwolnieni od udziału w sprawie, a zatem nastąpił już określony skutek procesowy.

Odnosząc się do twierdzenia, że oświadczenie to złożył pełnomocnik substytucyjny, a nie główny Sąd zważył, że zgodnie z prezentowanym w orzecznictwie stanowiskiem udzielenie dalszego pełnomocnictwa substytucyjnego jest udzieleniem pełnomocnictwa przez samą stronę, a nie przez jej pełnomocnika, który udzielił substytucji. Na skutek udzielonej substytucji substytut staje się pełnomocnikiem strony, a nie pełnomocnika strony, który udzielił substytucji. (por. postanowienie SN z 07.11.2006r., I CZ 78/06). W tej sytuacji nie było potrzebnym wyrażenie pełnomocnikowi substytucyjnego zgody przez pełnomocnika głównego dla skuteczności złożonego przez stronę powodową oświadczenia.

Sąd podzielił także stanowisko strony pozwanej, iż oświadczenie procesowe zostało złożone innym podmiotom. W takim wypadku – w myśl art. 84 § 1 kc – uchylenie się od skutków tego oświadczenia dopuszczalne było tylko wówczas, gdy błąd został wywołany przez te podmioty, chociażby bez ich winy, albo gdy wiedziały o błędzie lub mogły z łatwością go zauważyć. Tymczasem błąd pełnomocnika powódki (działającego przecież w imieniu i ze skutkiem dla powódki) został spowodowany przez powódkę, która w toku procesu odmiennie opisywała i wskazywała miejsce upadku. Był to zatem błąd wywołany przez powódkę, a tym samym nie było dopuszczalne uchylenie się od skutków oświadczenia w trybie art. 84 kc.

Mając na uwadze powyższe argumenty trzeba było dojść do wniosku, iż jedynym pozwanym w sprawie jest Miasto S.. W tej sytuacji trzeba było rozważyć, czy było ono w dacie zdarzenia odpowiedzialne za stan nawierzchni na nieruchomości w miejscu, w którym doszło do zdarzenia.

Niewątpliwym było, iż nieruchomość ta stanowiła własność osób fizycznych – A. i S. A., a zatem nie pozwanego. Niewątpliwym było jednakże, iż na nieruchomości tej ustanowiono służebność przejazdu i przechodu na rzecz każdorazowego właściciela i użytkownika wieczystego nieruchomości objętej KW nr (...). Okoliczność ta miała znaczenie z punktu widzenia art. 289 § 1 kc, zgodnie z którym w braku odmiennej umowy obowiązek utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej obciąża właściciela nieruchomości władnącej.

Pozwany Miasto S. był właścicielem tej nieruchomości, jednakże oddał ją w użytkowanie wieczyste właścicielom lokali wyodrębnionych w budynku mieszkalnym.

Stosownie do ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska to wieczystemu użytkownikowi przysługuje zarówno legitymacja czynna, jak i legitymacja bierna w sprawach dotyczących ustanowienia drogi koniecznej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 22.10.1968r., III CZP 98/68, OSNC 1969/11/188).

W postanowieniu z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 127/11, LEX nr 1170220, Sąd Najwyższy wyraził stanowczy pogląd, że "z funkcji i charakteru użytkowania wieczystego wynika, że instytucja ta pozwala Skarbowi Państwa lub jednostce samorządu terytorialnego na "scedowanie" uprawnień właścicielskich bez wyzbycia się prawa własności, i to tak dalece, że z chwilą oddania gruntu w użytkowanie wieczyste w relacje prawnorzeczowe z osobami trzecimi wchodzi tylko użytkownik wieczysty. W innym razie Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego musiałyby na bieżąco śledzić losy nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste. Jednakże takie monitorowanie niewiele by dało, ponieważ właściciel gruntu (Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego) nie ma instrumentów prawnych, które umożliwiłyby mu ingerencję w uprawnienia użytkownika wieczystego z tej przyczyny, że nieruchomością oddaną w użytkowanie wieczyste włada osoba trzecia. Rozwiązanie użytkowania wieczystego nie byłoby możliwe tylko z tego powodu, że nieruchomością włada osoba trzecia, jeżeli tylko nieruchomość jest wykorzystywana zgodnie z przepisami i umową o oddanie jej w użytkowanie wieczyste. Oznacza to, że oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste wpływa także na relacje prawne między właścicielem nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste a osobami trzecimi. Z tego względu samoistny posiadacz nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste nie może nabyć własności, lecz, co najwyżej, użytkowanie wieczyste".

Podzielając w zupełności przytoczone stanowiska Sąd podzielił stanowisko pozwanego co do braku jego legitymacji biernej w niniejszej sprawie i powództwo oddalił jak w pkt I wyroku.

Przepisy Działu I Tytułu V Księgi pierwszej kodeksu postępowania cywilnego określają zasady rządzące w procesie a dotyczące rozstrzygania o zwrocie kosztów procesu. Podstawowy statuujący zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy przepis art. 98 § 1 k.p.c. stanowi, że strona, która przegrała sprawę cywilną ma obowiązek zwrotu przeciwnikowi kosztów obrony, tj. tych, które są niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (por. § 2 i 3 art. 98). W dziale tym ustawodawca przewidział jednak szereg odstępstw od tej zasady kierując się również zasadami zawinienia, kompensaty oraz słuszności. Ustawodawca, bowiem przyznaje sądowi pewną swobodę w zasądzaniu kosztów procesu, gdy stosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik sporu sprzeciwiają się m.in. względy słuszności, co wyraża się stwierdzeniem, że w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów (art. 102 k.p.c.).

Podkreślić należy, że ten ostatni przepis znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy istnieją wprawdzie przewidziane przepisami o zwrocie kosztów procesu podstawy do ich zasądzenia, ale sąd - uwzględniając szczególne okoliczności sprawy - uznaje za zasadne odstępstwo od obciążania nimi strony.

Przepis art. 102 k.p.c. pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu. Do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie

się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27.11.2013 r., I ACa 725/13, publ. (...))

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie zaszyły podstawy do nieobciążania powódki kosztami procesu, na podstawie art. 102 kpc. Powódka jest osobą w podeszłym wieku (ma 74 lata), a źródłem jej utrzymania jest świadczenie emerytalne. Z oświadczenia majątkowego wynika, że nie posiada oszczędności ani wartościowych składników majątku. Do zdarzenia doszło w roku 2011, a pozew złożono w roku 2014. W okresie tym doszło do zmiany wyglądu nieruchomości i jej stanu. Określenie miejsca, w którym doszło do wypadku, było skomplikowane i wymagało zasięgnięcia wiadomości specjalnych również z tego powodu, że na przestrzeni lat zmieniano się oznaczenie numerów ewidencyjnych działek oraz ich właściciele. Dodatkowo upadek miał miejsce przy granicy poszczególnych działek. W ocenie Sądu wiek powódki, skomplikowany stan prawny nieruchomości oraz zmieniony jej wygląd spowodowały, iż powódka zmieniała wskazanie miejsca upadku w toku oględzin. Nie bez znaczenia pozostawała okoliczność, że powódka poniosła dotąd niebagatelne – z uwagi na fakt, że utrzymuje się z emerytury – koszty procesu.